Kısmi Dava Anayasaya Uygun

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi Genel Kurul (Norm Denetimi)	16.04.2026	Ret

ESAS NO	KARAR NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2025/231	2026/82	HMK 109, HMK 107, HMK 323, HMK 326, Anayasa 36, Anayasa 141, Anayasa 142

ÖZET

İşçilik alacağı davasında iş mahkemesi, belirsiz alacak davasına göre dezavantajlı olduğu gerekçesiyle HMK 109'daki kısmi dava kuralının iptalini istedi. AYM, kısmi davanın yargılama gideri ve harç yükünü azaltarak mahkemeye erişimi kolaylaştırdığını belirterek itirazı reddetti.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/kismi-dava-hmk-109-anayasaya-uygun-aym-norm-2026-82/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı: 2025/231

Karar Sayısı: 2026/82

Karar Tarihi: 16/4/2026

R.G. Tarih - Sayı: 30/6/2026-33296

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara 73. İş Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 109. maddesinin; A. Başlığının, B. (1) numaralı fıkrasının, C. (3) numaralı fıkrasında yer alan "...kısmi..." ibaresinin, Anayasa'nın 2., 5., 10., 13., 35., 36., 40. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: İşçilik alacaklarının tahsili talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı 109. maddesi şöyledir:

"Kısmi dava

MADDE 109- (1) Talep konusunun niteliği itibarıyla bölünebilir olduğu durumlarda, sadece bir kısmı da dava yoluyla ileri sürülebilir.

(2) (Mülga: 1/4/2015-6644/4 md.)

(3) Dava açılırken, talep konusunun kalan kısmından açıkça feragat edilmiş olması hâli dışında, kısmi dava açılması, talep konusunun geri kalan kısmından feragat edildiği anlamına gelmez."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca [heyet üyelerinin adları derlemeye alınmamıştır] katılımlarıyla 6/11/2025 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. 6100 sayılı Kanun'un 105. maddesinde eda davası düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin (1) numaralı fıkrasında eda davası yoluyla mahkemeden, davalının bir şeyi vermeye veya yapmaya yahut yapmamaya mahkûm edilmesinin talep edilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda eda davasıyla şahsi ve ayni hakların verilmesinin, davalının olumlu veya olumsuz bir edayı yerine getirmesine karar verilmesinin talep edilmesi mümkündür. Eda davasının kabul edilmesi hâlinde davacının ileri sürdüğü hakkın tespitinin yanı sıra davalı, bir şeyi vermeye, yapmaya veya yapmamaya mecbur edilir.

4. Anılan Kanun'un 109. maddesinin itiraz konusu (1) numaralı fıkrasında talep konusunun niteliği itibarıyla bölünebilir olduğu durumlarda sadece bir kısmının da dava yoluyla ileri sürülebileceği öngörülmüştür.

5. Bu itibarla kısmi davanın açılabilmesi için talep konusunun bölünebilir nitelikte olması gerekmekte olup maddi ve hukuki nedenlerle bölünememesi hâlinde kısmi davayla söz konusu hakkın ileri sürülmesi mümkün değildir.

6. Kısmi davanın davacı açısından bazı avantajları ve dezavantajları vardır. Davacı davasını açarken ispat zorluğu içinde bulunabilir. Davayı kaybetmesi durumunda yüksek yargılama giderlerinden sorumlu olma riskiyle karşı karşıya kalan davacı bu riski azaltabilmek amacıyla alacağın yalnızca bir kısmını dava konusu edebilir. Bu davanın sonucuna göre alacağın diğer kısmı için ayrı bir dava açabilir. Bununla birlikte alacağın bir kısmının dava konusu edilmesi hâlinde zamanaşımı alacağın tamamı için değil yalnızca dava konusu edilen kısım için kesilir. Davanın açılması sırasında alacakla birlikte faiz talep edilmişse ve borçlu daha önce temerrüde

düşmemişse dava tarihinden itibaren faiz, alacağın yalnızca dava konusu edilen kısmı için talep edilebilir.

7. Anılan maddenin (3) numaralı fıkrasında dava açılırken talep konusunun kalan kısmından açıkça feragat edilmiş olması hâli dışında kısmi davanın açılmasının talep konusunun geri kalan kısmından feragat edildiği anlamına gelmeyeceği hükme bağlanmıştır. Anılan fıkrada yer alan "... kısmi..." ibaresi itiraz konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

B. İtirazın Gerekçesi

8. Başvuru kararında özetle; talep sonucunun artırılması, borçlunun temerrüde düşürülmesi ve zamanaşımının kesilmesi konularında davacı bakımından belirsiz alacak davasının kısmi davaya göre daha avantajlı olduğu, davanın açıldığı tarihte alacağın miktarının tam ve kesin olarak belirlenebilir olduğu durumda alacağın ancak kısmi dava yoluyla talep edilebildiği, itiraz konusu kurallar nedeniyle bazı işçilik alacaklarının belirsiz alacak davası yoluyla talep edilemediği, bu durumun mahkemeye erişim hakkını sınırladığı, yargılamaların uzamasına neden olduğu ve mülkiyet hakkını zedelediği belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 5., 10., 13., 35., 36., 40. ve 141. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

1. Kanun'un 109. Maddesinin Başlığının İncelenmesi

9. Anayasa Mahkemesinin norm denetimi yetkisinin kapsamına Anayasa değişikliği, kanun, kanun hükmünde kararname, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü adı verilen normlar (kurallar) girmektedir. Söz konusu düzenlemeler, Anayasa'nın yetkili kıldığı organlar tarafından yazılı bir şekilde ve bu adlar altında tespit edilen genel, sürekli ve soyut hukuk normlarıdır. Norm ise insan davranışını yönlendirmek amacıyla belirli bir şeyin yapılmasını yasaklayan ya da belirli bir şeyin yapılmasına izin veya yetki veren ve cebirle desteklenmiş irade açıklamalarıdır. Dolayısıyla hukuk normları daima emir, yasak, izin veya yetki içeren önermelerden oluşur. İnsan davranışını yönlendirmeyi hedeflemeyen yani emir vermeyen, yasak koymayan, izin veya yetki vermeyen bir önerme, normatif nitelikte olmadığından hukuk kuralı sayılmaz.

10. Bu itibarla madde başlıkları da başlı başına bir yargı ifade etmediğinden denetlenebilir norm niteliğinde değildir. Anılan niteliği sebebiyle madde başlıklarının iptal davasına konu edilmesi mümkün değildir (aynı yöndeki kararlar için bkz. AYM, E.2021/44, K.2024/172, 17/10/2024, §§ 44-46; E.2021/125, K.2023/213, 7/12/2023, §§ 67-70; E.2017/162, K.2018/100, 17/10/2018, §§ 63-65).
11. Açıklanan nedenlerle 6100 sayılı Kanun'un 109. maddesinin başlığına yönelik itiraz başvurusu hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

2. Kanun'un 109. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının ve (3) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "... kısmi..." İbaresinin İncelenmesi

12. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 142. maddesi

yönünden de incelenmiştir.

13. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuki güvenliği sağlayan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

14. Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesi gereğince kanunlar kamu yararı amacıyla çıkarılır. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre kamu yararı genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Kanunun amaç ögesi bakımından Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için çıkarılmasında kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir. Kanunun kamu yararı dışında bir amaçla yalnız özel çıkarlar için veya yalnızca belirli kişilerin yararına olarak çıkarılmış olduğu açıkça anlaşılabiliyorsa amaç unsuru bakımından Anayasa'ya aykırılık söz konusudur.

15. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." hükmüne yer verilmiştir. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı bir temel hak niteliği taşımasının yanı sıra diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir.

16. Ayrıca adil yargılanma hakkı, niteliği gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bir haktır. Zira bu hakkın Anayasa'da ifade edilmiş olması kendi başına bir anlam ifade etmemekte, bireylerin bu haktan yararlanabilmesi için devletin en azından yargı teşkilatını kurması ve yargılama usullerini belirlemesi gerekmektedir. Kişilerin ne şekilde bu haktan yararlanacakları ve bu hakkın temini bakımından nasıl bir sistemin kurulacağı hususunda kanun koyucunun geniş takdir yetkisi vardır.

17. Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında "Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir." denilmiş, usul ekonomisi olarak da adlandırılan bu ilkeyle yargılama maliyetinin en düşük şekilde olmasının ve bu sürecin mümkün olan en hızlı yöntemlerle gerçekleştirilmesinin yargının görevlerinden olduğu belirtilmiştir.

18. Anayasa'nın 142. maddesinde ise "Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir." hükmüne yer verilmiştir. Hukuk devletinde kanun koyucu, Anayasa'nın temel ilkelerine ve Anayasa'da öngörülen kurallara bağlı kalmak koşuluyla yargılama usullerinin belirlenmesi konusunda takdir yetkisine sahiptir.

19. Davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını öngören Anayasa'nın 141. maddesi ile Anayasa'nın mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören 142. maddesinin Anayasa'nın 36. maddesiyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır. Anayasa'nın tüm maddeleri aynı etki ve değerde olup aralarında bir üstünlük sıralaması bulunmadığından uygulamada bunlardan birine öncelik tanımak mümkün değildir. Bu nedenle Anayasa'da aynı konuya ilişkin olan farklı düzenlemelerin birlikte uygulanmasını sağlayacak

şekilde yorum yapılmalıdır. Bu bağlamda hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün yargılamaların makul süre içinde bitirilmesini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesi ve bu düzenlemelerde davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi makul sürede yargılanma ilkesinin bir gereğidir. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirler yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmamalıdır. Açıklanan bu ilkelere uygun olmak kaydıyla yargılama yöntemini belirlemek ise Anayasa'nın 142. maddesi gereğince kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır (AYM, E.2017/120, K.2018/33, 28/3/2018, § 20; E.2020/101, K.2021/95, 16/12/2021, § 23).

20. 6100 sayılı Kanun'un 323. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yargılama giderlerinin kapsamı belirlenmiştir. Buna göre yargılama giderleri genel olarak harçlardan, tebligat, keşif ve bilirkişi giderleri ile sair giderlerden ve vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücretinden oluşmaktadır.

21. Anılan Kanun'un "Yargılama giderlerinden sorumluluk" başlıklı 326. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre kanunda yazılı hâller dışında yargılama giderlerinin aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verilmektedir. Söz konusu maddenin (2) numaralı fıkrasında davada iki taraftan her birinin kısmen haklı çıkması hâlinde yargılama giderlerinin tarafların haklılık oranına göre mahkemece paylaştırılacağı öngörülmüştür. Kanun'un 330. maddesinde de vekil ile takip edilen davalarda mahkemece kanuna göre takdir olunacak vekâlet ücretinin haklı çıkan taraf lehine hükmedileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla yargı harçları, masraflar ve vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderleri ilke olarak haksız çıkan tarafa yüklenmektedir.

22. Davanın reddine karar verilmesi hâlinde yargılama giderlerinin davacıya yükletilmesi kişinin yargı yoluna başvurmasındaki tavrını etkileyebilecek niteliktedir. Bu bağlamda alacağın tamamının tek seferde ileri sürülmesinin zorunlu tutulması, davanın reddedilmesi durumunda davacıyı yüksek yargılama masraflarına katlanmak zorunda bırakabilir. Bu ihtimalin, kişinin hakkını arama konusunda çekingen davranmasına, hatta dava açmaktan vazgeçmesine neden olabileceği açıktır.

23. Ayrıca özellikle nispi harca tabi davalarda ödenecek peşin harcın dava değeri üzerinden hesaplanması nedeniyle kişinin talep sonucunun tamamını dava konusu etmesi hâlinde ödemesi gereken peşin harcın oldukça yüksek miktarlara ulaşması mümkündür. Bu durum kişinin mahkemeye ve adalete erişimini zorlaştırabilecek niteliktedir.

24. Kanun koyucunun, hakkını arayan kişinin karşılaşabileceği söz konusu olumsuzlukları gözeterek kurallarla talep sonucunun bir kısmının dava konusu edilebileceğini öngörmek suretiyle kişilerin hak arama özgürlüğünden daha kolay faydalanmalarına imkân tanıdığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kuralların kamu yararı amacına yönelik olmadığı söylenemez.

25. Öte yandan talep sonucunun bir kısmı için dava açılmasına imkân tanınmasının belirli ve bölünebilir nitelikteki talep konusu için çok sayıda dava açılmasına, böylelikle uyuşmazlıkla ilgili yargısal sürecin uzatılarak yargının iş yükünün artmasına neden olabileceği de ileri sürülebilir. Bununla birlikte kısmi davada dava konusu edilmeyen alacak bakımından zamanaşımı süresinin işlemeye devam etmesi ve alacağın bu kısmına bazı durumlarda faiz işletilememesinin bu kısmın

değer kaybına uğramasına neden olması gibi kişi açısından bazı dezavantajlarının bulunduğu gözetildiğinde alacaklıların her durumda kısmi dava yoluna başvurması beklenmez.

26. Aynı zamanda kısmi davanın kabulüne karar verilmesi durumunda borçlunun alacağın dava edilmeyen kısmını ifa etmesinin ya da tarafların sulh veya arabuluculuk gibi alternatif yöntemlerle uyuşmazlığı çözüme kavuşturmalarının mümkün olduğu gözetildiğinde tek bir dava ile uyuşmazlığın sona ermesi de söz konusu olabilir.

27. Kaldı ki alacağın dürüstlük kuralına aykırı olacak şekilde parçalara ayrılarak çok sayıda davaya konu edilmesi durumunda hukuki yarar yokluğundan bu davaların reddedilebileceği de dikkate alındığında kurallar kapsamında kısmi dava yoluyla talep sonucunun bir kısmının ileri sürülmesine imkân tanınmasının çok sayıda davanın açılmasına ve uyuşmazlıkla ilgili yargısal sürecin gereksiz yere uzamasına neden olacağı söylenemez.

28. Bu itibarla talep konusunun niteliği itibarıyla bölünebilir olduğu durumlarda sadece bir kısmının dava yoluyla ileri sürülebilmesinin ve kısmi dava açılmasının talep konusunun geri kalan kısmından feragat edildiği anlamına gelmeyeceğini öngören kuralların kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında ihdas edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kurallarda hukuk devleti ilkesine aykırı bir yön bulunmadığı gibi kişilerin dava açmalarını kolaylaştırıcı niteliği gözetildiğinde kuralların devletin, hak arama özgürlüğünün sağlamasına ve yargılamaların gereksiz yere uzamasının engellenmesine yönelik pozitif yükümlülüğüyle çelişmediği sonucuna ulaşılmıştır.

29. Açıklanan nedenle kurallar, Anayasa'nın 2., 36., 141. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 5., 10., 13., 35. ve 40. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 109. maddesinin;

A. Başlığına ilişkin itiraz başvurusu hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

B. (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,

C. (3) numaralı fıkrasında yer alan "...kısmi..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,

16/4/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

[Başkan, başkanvekilleri ve üyelerin imza blokları derlemeye alınmamıştır.]